

TÖRTÉNELMI SZEMLÉ

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

2019 | 1. SZÁM
LXI. ÉVFOLYAM

Sófalvi András
A Német Lovagrend várépítő tevékenysége a Barcaságban

E. Kovács Péter
A Habsburg hercegek szentföldi utazásai

C. Tóth Norbert
Tolvajok és rablók 1393-ban Szabolcs megyében

Pótó Júlia
Atlaszok és testek.
Anatómiai testkonstrukciók a 20. század elején

Turbucz Dávid
Horthy Miklós a fiumei Haditengerészeti Akadémián

Bartha Ákos
Bajcsy-Zsilinszky Endre fogságban és az ellenállás élén (1944)

TARTALOMJEGYZÉK

LXI. évfolyam, 2019. 1. szám

TANULMÁNY

Sófalvi András · A Német Lovagrend várépítő tevékenysége a Barcaságban	5
E. Kovács Péter · A Habsburg hercegek szentföldi utazásai	17
Pótó Júlia · Atlaszok és testek. Anatómiai testkonstrukciók a 20. század elején	39
Turbucz Dávid · „Mi tagadás, nem tartoztam a szorgalmas tanulók közé”.	
Horthy Miklós a fiumei Haditengerészeti Akadémián	61
Bartha Ákos · Bajcsy-Zsilinszky Endre fogságban és az ellenállás élén (1944)	75

MŰHELY

Kováts Antal András · A budapesti svájci képviselő története	115
Horváth Csaba Sándor · Két világrendszeren átívelő vasúti vállalat, a GYSEV	123

FORRÁS

C. Tóth Norbert · Tolvajok és rablók 1393-ban Szabolcs megyében	149
---	-----

MÚHELY

SVÁJC MAGYARORSZÁGI DIPLOMÁCIAI KÉPVISELETÉNEK TÖRTÉNETE 1870-TŐL 1990-IG

KOVÁTS ANTAL ANDRÁS

THE HISTORY OF SWISS DIPLOMATIC REPRESENTATION IN HUNGARY
FROM 1870 TO 1990

In the second half of the nineteenth century the number of Swiss emigrants increased. This raised the need for a permanent Swiss diplomatic agency in the Hungarian capital as well. In the time of Austro–Hungarian Monarchy and for some time thereafter, this was provided for by a honorary consul and then a consulate general, while the Swiss legation was located at Vienna. Between 1936 and 1938 a Swiss diplomatic office functioned at Budapest, then, after the annexion of Austria to the Third Reich, an independent Swiss legation was established in the Hungarian capital. It played an extraordinary role during World War II, when it represented several other countries then officially in war against Hungary, while deputy consul Carl Lutz saved the lives of thousands of Hungarian Jews by issuing letters of protection for them. Closed by the invading Soviet army, the legation was allowed to continue its mission one and a half years later, engaging mostly in issues connected to repatriation and aid. From 1963 the mission became embassy.

Keywords: diplomacy, Hungary, Switzerland, citizenship, World War II, rescue of Jews

A 19. század utolsó harmadában egyre több svájci hagyta el hazáját, részben egyes szakmák túltelítettsége következtében, részben pedig annak reményében, hogy szaktudását az otthoninál vonzóbb anyagi feltételek mellett tudja majd kamatoztatni külföldön. Az ezzel párhuzamosan – szerte a világban – létesülő nagy svájci kolóniák az 1870-es években az alpesi ország konzuli hálózatának jelentős bővülését hozták magukkal.¹

Tiszteletbeli konzul

A Magyarországra bevándorolt svájciak létszámnövekedése – és az a berni törekvés, hogy a világ Svájc számára fontos valamennyi pontján létesítsen hivatalos külképviseletet –

Kováts Antal András, PhD, történész.

¹ *Schweizer im Ausland. Von ihrem Leben und Wirken in aller Welt.* Red. Arnold Lätt. Hrsg. Neuen Helvetischen Gesellschaft – Auslandschweizer-Kommission. Genf, 1931. 25.

1871-ben Pesten tiszteletbeli konzulátus létrehozását eredményezte. (A tisztviselők névsorát lásd 1. táblázat.) A berni kormány és a magyarországi svájciak közötti hivatalos kapcsolattartóként a konzul feladatai között szerepelt a kolónia gondjainak figyelemmel kísérése, ezeknek közvetítése a svájci kormányzat felé, és szükség esetén közbenjárás a problémák megoldása érdekében. Az első svájci konzul Pesten Ulrich Keller, a Ganz és Társa vállalat egyik vezető munkatársa volt.

A hivatalt 1875-ben Heinrich Haggenmacher budapesti gőzmalom- és sörgyártulajdonos vette át. A svájci kolóniának a hazával való hivatalos kapcsolatot Svájc mindenkori magyarországi képviselője jelentette. Jegyzékbe vette a kolónia tagjait, és intézte svájci állampolgárságukkal (lásd Függelék) összefüggő hivatalos ügyeiket.

Az érdekképviselő mellett a konzul feladataihoz tartozott, hogy részletesen beszámoljon a svájci hatóságoknak és gazdasági szereplőknek a befogadó ország gazdasági és társadalmi helyzetéről, az iparban tevékenykedő társaságokról, azok tőkeerejéről, az ipari és mezőgazdasági termelés eredményeiről, valamint az általános politikai helyzetről. A berni Szövetségi Levéltárban [Bundesarchiv Bern] nagyrészt fennmaradtak az éves jelentések; ezeknek állandó fejezete volt a svájci kolónia állapotának és a Magyarországra bevándorló svájciak kilátásainak bemutatása, valamint a migráció konzulátus által rögzített adatai.

A Budapesten működő svájci konzulátus Bernben őrzött jegyzőkönyvmásolatai szerint az első világháború előtt Magyarországon tartózkodó svájci polgárok a következő hivatalos ügyekkel fordultak a képviselőhöz.

Konzuli és igazgatási ügyek: Útlevelek meghosszabbítása és kiállítása, hitelesítések, honossági igazolások kiállítása, visszatepedések, árvasági ügyek, halálesetek, halotti anyakönyvi kivonat, házassági anyakönyvi kivonat, katonaadó-ügyek, támogatási kérelmek.

Tájékoztató és információs szolgálat a svájci gazdaság és magánszemélyek számára: Propagandaanyagok közvetítése, statisztikák továbbítása, hirdetések, információközvetítés, üzleti partner keresése, személyek felkutatása.

Jogi és igazságszolgáltatási ügyek: Ügyvédek közvetítése, örökségi ügyek, őrizetbe vételre vonatkozó megkeresések, svájciakkal szembeni apasági keresetek, panaszok.²

Főkonzulátus és követség

Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása után a Svájci Államszövetség a diplomáciai képviselőt kérdését takarékosági okokból úgy oldotta meg, hogy továbbra is a bécsi követsége maradt illetékes Magyarország ügyében. A magyar kormány minden további nélkül egyetértett ezzel a megoldással, így Kienast Ferenc [Franz Kienast], a már Magyarországon született svájci kereskedő változatlan formában folytatta 1912 óta betöltött főkonzuli hivatalának ellátását.³ Kienast, a nem hivatásos diplomata személyében a kolóniát olyan főkonzul

² Protokoll-Kopien des Schweizer Consulats in Budapest 1902., 1905. Bundesarchiv Bern (= BAR) E10512.

³ A magyarországi svájciak támogató egyesületének közgyűlési jegyzőkönyve. [Protokoll der Generalversammlung des Schweizerischen Unterstützungsvereins in Ungarn vom 24. März 1923.] Az egyesület régi iratai a budapesti Németajkú Református Gyülekezet irattárában találhatóak.

képviselte, aki belülről ismerte a magyarországi életet, így képes volt a bécsi követségen keresztül a svájci hatóságok felé hitelesen megfogalmazni a Magyarországon letelepedett svájciak igényeit. A szokásos konzuli tevékenység mellett a főkonzulátus feladataihoz tartozott a szövetségi kormányzat és a kantonok részéről a rászoruló svájci polgárok számára juttatott rendszeres segélyek továbbítása. A bécsi svájci követséghez fűződő kapcsolatokat az ottani követ rendszeres magyarországi látogatásai erősítették.

Kienast Ferenc 1931 júniusától orvosi kezelés alatt állt, és feladatait nem tudta ellátni, ezért 1933 januárjáig Paul Frossard hivatásos konzul, majd Frédéric Werner Zuber konzul-helyettes vette át a budapesti konzulátus vezetését. Kienast 1933 októberétől újra folytatta hivatali tevékenységét, Frossard azonban a budapesti főkonzulátuson maradt. A budapesti svájci képviselő 1936-tól diplomáciai hivatalként (kancelláriaként) működött, amelyet 1938-ig Eugène Broye ügyvivő irányított.⁴ Kienast Ferenc főkonzul egészen a követség 1945-ös bezárásáig gazdasági tanácsadó minőségben a képviselő kötelékében maradt.

1938 tavaszán a svájci misszió főnökének székhelyét Bécsből Budapestre helyezték át, miután a követ (Maximilian Jaeger) akkreditációja Ausztria annektálása következtében immár csak Magyarországra szól. A követség ekkor költözött máig változatlan székhelyére, a Stefánia út 107. alá.⁵ A budapesti követség külső részlegeként működött Kolozsváron Pierre-Alfred Chappuis, konzuli teendőket látva el Észak-Erdélynek a második bécsi döntést követő visszacsatolása után. A professzor már 1937 óta – kezdetben még a román állam keretei közt – ellátta ezt a tevékenységet.⁶

A második világháború: idegen érdekek képviselője és Carl Lutz alkonzul a zsidókért

Azt követően, hogy a Magyar Királyság 1941. december 13-án hadat üzent az Egyesült Államoknak, megszakította vele a diplomáciai kapcsolatokat. Svájc vállalta az USA és több más, Magyarországgal diplomáciai viszonyban nem álló ország budapesti képviselőjét. Az utóbbiak közt volt Nagy-Britannia, gyarmataival és domíniumaival – köztük Palesztinával – együtt, Belgium, Jugoszlávia, Egyiptom, Uruguay, Paraguay, Haiti, Venezuela, Honduras, és később hozzájuk jött még San Salvador, valamint Románia. Az idegen érdekek képviselőjére létrehozott követségi részleg vezetésére Carl Lutz alkonzul kapott megbízást, aki 1942. január 2-án foglalta el állomáshelyét az amerikai nagykövetség Szabadság téri épületében, 18 svájci diplomáciai alkalmazott munkáját irányítva.⁷

Az idegen érdekek képviselőjéből nőtt ki a kivándorlási osztály. A zsidók szervezett kivándorlásának elősegítésén munkálkodó Palesztina Hivatal, miután arról értesült, hogy

⁴ Diplomatic Documents of Switzerland 1848–1975. (<http://dodis.ch/R90>. A letöltés ideje: 2018. július 18.)

⁵ David Tréfás: *Die Illusion, dass man sich kennt. Schweizerisch-ungarische Beziehungen zwischen 1945 und 1956*. Zürich, 2008. 44.

⁶ Jahresberichte der Schweizerischen Gesandtschaft für 1940 bis 1943. BAR E2400/1000/717; Diplomatische Dokumente der Schweiz. (dodis.ch/P31602. Letöltés ideje: 2011. október 26.)

⁷ Alexander Grossmann: *Nur das Gewissen. Carl Lutz und seine Budapester Aktion. Geschichte und Porträt*. Wald, 1986. 15.

7800 beutazási engedély áll rendelkezésére Palesztinába kivándorolni szándékozó zsidók részére, 1944 márciusában megkereste Lutzot mint a brit mandátum ügyeiben illetékes diplomatát, hogy segítse elő a kontingens kiutazását. Az alkonzul a jelentkezők részére svájci csoportos útlevél-nyomtatványokon hivatalos igazoló iratokat állított ki, amelyek azt a látszatot keltették, hogy a rajtuk feltüntetett személyek svájci állampolgárok. Eme okmányok iránt, amelyeket a magyar és a megszálló német hatóságok is elismertek, és így jelentős védeltséget biztosítottak, az üldözöttek részéről óriási volt az érdeklődés, ezrek rohamozták meg a képviselőt. Ez tette szükségessé külön kivándorlási részleg felállítását, amely 1944 júliusában a belvárosi Vadász utca 29. alatt jött létre. Az épület diplomáciai védeltséget – területenkívüliséget – élvezett, zsidó munkatársai pedig svájci követségi dolgozóknak számítottak, mentesülve a zsidókat sújtó megszorítások alól, mint például a sárga csillag viselése. A Lutz közreműködésével létrejött védett házak és a kiadott védlevelek segítségével több tízezer zsidó élte túl a második világháborút.⁸

A berni kormány – a semleges országok közt egyetlenként – nem volt hajlandó elismerni az 1944. október közepén puccsal hatalomra került nyilaskeresztes kormányt. Hazája konzultációra és jelentéstételre hazahívta Max Jaeger követet, akit aztán többé nem is engedett vissza állomáshelyére. Ez a lépés a nyilas kormány Svájjal, illetve annak budapesti képviselőjével szembeni ellenszenvét váltotta ki.⁹

Szovjetek: Budapesten nem kívánatosak a svájci diplomaták

A szovjet megszálló hatalom 1945 márciusában elrendelte, hogy a svájci követség teljes személyzetének távoznia kell Budapestről. Ez Magyarország gyors elhagyására készítette az itt élő svájciak jelentős részét. A diplomaták kiutasításának az volt az oka, hogy Svájc nem tartott fenn diplomáciai kapcsolatokat a Szovjetunióval. A szovjet megszálló szervek már ezt a lépést megelőzően, 1945 februárjában őrizetbe vették Harald Feller és Max Meier svájci diplomatákat, és ismeretlen helyre szállították őket.¹⁰ A hazautazókat szállító vonat 1945. március 31-én indult útnak Isztambulba. Svájci utasai között volt a berni külügyminisztérium 15 diplomatája és 6 magánszemély. A török városból hajóval utaztak tovább Nyugat-Európába, ahonnan kerülő úton juthattak vissza hazájukba. Ezt az útvonalat kellett igénybe vennie a követség valamennyi svájci nemzetiségű dolgozójának, amennyiben tartózkodási helyük ismert volt.

Franz Bischof konzul, az elutazó csoport legmagasabb rangú diplomatája távozása előtt megbízást adott Dr. Víg Pálnak, a követség korábbi tolmács-fordítójának, hogy törődjön a Magyarországon maradt svájciak ügyeivel, azaz vegye át a hazatelepülések lebonyolítását és a svájci kolónia támogatási ügyeinek intézését. Neki mint magyar állampol-

⁸ Carl Lutz, a zsidómentő. (https://mult-kor.hu/20120413_carl_lutz_a_svajci_diplomata?print=1. Legutóbbi megtekintés: 2018. augusztus 25.); Grossmann: *Nur das Gewissen*, 54-55.

⁹ A budapesti svájci követség 1944. december 11-i távirata a berni külügynek. BAR E2001D/1000/1553.

¹⁰ A svájci külügy 1945. május 22-i levele a szövetségi ügyészség rendőri szolgálatának. BAR E2001D#1000/1553#7253.

gárnak a szovjet megszálló hatóságok megengedték, hogy magánemberként ellásson ilyen megbízatást.¹¹

Amikor 1945. április 6-án Carl Lutznak, a svájci követség idegen érdekeket képviselő részlege vezetőjének is el kellett hagynia Magyarországot, Dr. Peter Zürcher textilgyár-igazgató kapott ideiglenes megbízást a Lutz által hátrahagyott ügyek intézésére. Őt mind a szovjetek, angolok és amerikaiak, mind pedig a magyar hivatalos szervek elismerték ebben a minőségében, és a diplomáciai testület tagjának számított.¹²

1945 októberében Dr. Zürchernek is fel kellett hagynia diplomáciai tevékenységével, így aztán Dr. Víg Pál maradt az egyetlen összekötő kapocs a svájci hatóságok és a Magyarországon maradt svájci állampolgárok között. A svájci kormánynak – ideiglenes megoldásként – szüksége volt szolgálataira a svájci kolónia miatt, azt azonban el akarta küldeni, hogy Víg tevékenysége diplomáciai jelleget öltön, továbbá hogy a magyar illetőségű megbízott a Svájci Államszövetség hivatalos képviselőjének tűnjön. Ezért ragaszkodtak Bernben ahhoz, hogy Víg a svájci kolóniát képviselő bizottság küldöttként működjön.¹³

Víg a svájci szövetségi hatóságoktól fizetésben részesült. A Pozsonyban működő Svájci Főkonzulátus közvetítésével tartotta a kapcsolatot a svájci hatóságokkal. Ehhez a képviselőnek kellett fordulnia a svájci állampolgárok útlevélkérelmi és útlevél-hosszabbítási, valamint nem svájci vízumkérelmi ügyeiben. Feladataihoz tartozott továbbá – a külföldi svájci ügyeivel foglalkozó szövetségi központtal való egyeztetés után – a Magyarországon szülséget szenvedő svájciak támogatása, valamint a svájciak hazatelepülésének segítése.¹⁴

A kvázi konzuli tevékenység tehát döntés-előkészítésből, illetve a Budapest és Pozsony közötti közvetítésből állt. Funkciója azonban lehetőséget biztosított Vígnek, hogy a kérelmezők között prioritási sorrendet állítson fel, ami egyre inkább tekintéllyel rendelkező, „fontos emberre” tette a magyar hatóságok szemében is, ezáltal egyre nagyobb hatalomra téve szert. Ez a megerősödött pozíció abban is megmutatkozott, hogy a svájci kolónia bizottsága, amelynek Víg elvileg alá volt rendelve, már nem Víg felettesének, csupán tanácsadó testületének tekintette magát.¹⁵ Ezeket a fejleményeket Bernből kritikus szemmel figyelték, annál is inkább, mert megnövekedett tekintély és presztízs birtokában Víg már alig látta el eredeti feladatait. Az élelmiszer-elosztás feladatát például

¹¹ Dr. Víg Pál.; Kienast Ferenc és Fridrich Trösch 1945. május 22-i feljegyzése. BAR E2001E#1970/217#2396* (Schweizer und schweiz. Interessen in Ungarn).

¹² Dr. Peter Zürcher 1945. július 31-i beszámolója a svájci külügy idegen érdekek képviselői osztályának. BAR E2001D#1000/1553#7253.

¹³ Dr. Alfred Zehnder berni követségi tanácsos 1946. január 21-i levele Carl Lutz konzulnak. BAR E2001D#1000/1553#7253* (Schutz der Schweizer u. ihres Eigentums in den von den Russen besetzten Gebieten Ungarns, 1944–1945).

¹⁴ A berni külügy vezetőjének 1945. december 29-i levele a pozsonyi svájci képviselő konzulhelyettesének. BAR E2001D#1000/1553#7253* (Schutz der Schweizer u. ihres Eigentums in den von den Russen besetzten Gebieten Ungarns, 1944–1945).

¹⁵ A magyarországi svájci kolónia bizottsága 1945. december 31-i ülésének jegyzőkönyve. Jelen voltak: Kienast Ferenc, Ernst Vonrufs, Dr. Peter Zürcher és Dr. Víg Pál. BAR E2001E#1967/113#3463*.

három svájci ruházták, akik ezért a forgalom 1 százalékát kapták.¹⁶ Bernből ugyan újra és újra hangsúlyozták, hogy a megbízott a kolónia bizottságának alárendeltjeként működik, neki felelős, de a kialakult anomáliát csak a budapesti Svájci Követség újranyitásával lehetett csökkenteni.

A magyar fővárosban működő svájci képviseletet gyakorlatilag nulláról kellett felépíteni. Miután 1945 tavaszán a követség egész személyzetének el kellett hagynia Magyarországot, az államszövetségnek nem maradt hivatalos képviselése az országban. Az újra megnyitás után első svájci diplomataként 1946 augusztusában Otto Seifert követségi titkár érkezett Magyarországra, gazdasági megbízott minőségben. Őt követte 1946. október 19-én Ernst Feisst követ (kinevezésének dátuma: 1946. augusztus 19.) 1947. január 1-től Dr. Víghe már csak a kolónia bizottságának képviselője címet viselte, ezzel diplomáciai jellegű küldetése végleg lezárult.¹⁷ A svájci érdekek magyarországi képviselése újra hivatalos keretek közé került.

A háború utáni idők – egy darabka kézzel fogható svájci haza

A háború utáni elszigeteltségben, amikor éveken át semmi kilátás nem volt a Svájcba való hazalátogatásra, különösen fontos szerep jutott a svájci diplomáciai képviseletnek, amely „megfogható hazaként” szolgált a Magyarországon élő svájciak számára. A svájci állampolgárként való nyilvántartás biztonságot nyújtott. Ez nemcsak azt az anyagi védelmet jelentette, amit a svájci nyugdíj (AHV), valamint kantonális és szövetségi forrásokból származó más támogatások nyújthattak, hanem egyfajta erkölcsi tartást is. Az 1950-es évek első felében, amikor a magyar lakosság az állami önkény kiszolgáltatottságában élt, a kolónia tagjai diplomáciai védelemre számíthattak, még ha korlátozott eredményekkel is. Svájci polgárok letartóztatása esetén a svájci képviselet azonnal lépett, és a magyar hatóságoknál érdeklődött az illetők sorsa iránt. Bár ezek az intézkedések legtöbbször nem jártak azonnali eredménnyel, meggyorsíthatták a szabadon bocsátást. A svájci kolónia 1945 és 1990 közötti csekély létszáma miatt a követnek, később nagykövetnek lehetősége volt arra, hogy az egyes polgárok ügyeit személyesen vegye kézbe. Ez ugyancsak erősítette a védettség érzését.

A magyar–svájci diplomáciai kapcsolatok 1963-ben magasabb fokra léptek, amikor a két ország egymás fővárosaiban fenntartott követségét nagykövetségi rangra emelte.

A Magyarországon élő svájci állampolgárok számára jelentős változást jelentett, amikor az itteni svájci konzulátust takarékosági okokból 2011 őszén Budapestről Bécsbe helyezték át. Így a svájci polgároknak konzuli ügyekben vagy Bécsbe kell utazniuk, vagy meg kell várniuk a bizonyos időközönként megtartott budapesti konzuli fogadóórák valamelyikét.

¹⁶ Otto Seifert 1946. szeptember 3-i feljegyzése a berni külügy politikai részlege számára. BAR 2001E#1967/113#3463*.

¹⁷ Ernst Feisst svájci követ 1947. január 10-i beszámolója. BAR E2300,1000/716, BD: 91.

1. táblázat. Svájci képviseltek Magyarországon 1871-től 1990-ig¹⁸

Hivatali idő	A képviselő jellege	A misszióvezető neve és funkciója
1871 – 1875	konzulátus	Ulrich Keller; tiszteletbeli konzul
1877 – 1912	konzulátus	Heinrich Haggemacher; tiszteletbeli konzul
1912 – 1936 1931. június – 1933. január 1933. január – 1933. október	főkonzulátus	Franz Kienast; főkonzul Paul Frossard; konzul-helyettes Frédéric Werner Zuber; konzulhelyettes
1920 – 1938 1915. december 1. – 1924. december 1. 1925. április 4. – 1938. március 8.	bécsi követség	A bécsi misszió vezetője Magyarországon is akkreditált Charles Daniel Bourcart; követ Maximilian Jaeger; követ
1936. február 11. – 1938.	diplomáciai hivatal (kancellária)	Eugène Broye; ügyvivő
1938. május 30. – 1945.	követség	Maximilian Jaeger; követ
(1937-től) 1940 – 1945 (1948-ig)	kolozsvári konzuli képviselő (Kolozsvár)	Pierre-Alfred Chappuis; konzuli képviselő
1946. augusztus 14. – 1946. október 29.	követség	Otto Seifert; gazdasági ügyekben illetékes küldött
1946. augusztus 19. – 1948. július 31.	követség	Ernst Feisst; követ
1948 – 1949.	követség	Otto Seifert; ügyvivő
1949. október 24. – 1952.	követség	Max Grässli; követ
1952. július 18. – 1953. január 1.	követség	Fred Bieri; ügyvivő
1953 – 1957. május 13.	követség	Jean Decroux; követ
1957. május 23. – 1961.	követség	Hegg, Fritz; követ
1961. május 1. – 1963.	követség	Hans Müller; ügyvivő
1963. szeptember 28. – 1965. május 15.	nagykövetség	Adalbert Koch; nagykövet
1965. augusztus 17. – 1968. december 31.	nagykövetség	Werner Fuchss; nagykövet
1969. január 31. – 1973. június 5.	nagykövetség	Richard Aman; nagykövet
1973. február 7. – 1978. június 30.	nagykövetség	René Stoudmann; nagykövet
1978. március 15. – 1981. május 31.	nagykövetség	Auguste Geiser; nagykövet
1981. szeptember 1. – 1985. május 31.	nagykövetség	Robert Beaujon; nagykövet
1985. augusztus 3. – 1990. július 17.	nagykövetség	Paul Wipfli; nagykövet
1990. augusztus 2. – 1994. december 29.	nagykövetség	Max Dahinden; nagykövet

¹⁸ Vö. Historisches Verzeichnis der diplomatischen und konsularischen Vertretungen der Schweiz seit 1798. Autoren Eidgenössisches Departement für auswärtige Angelegenheiten – Département fédéral des affaires étrangères. Bern, 1997. 71; Diplomatische Dokumente der Schweiz [Svájci diplomáciai dokumentumai]. (<https://dodis.ch/R90>. A letöltés ideje: 2018. augusztus 25.)

Függelék

A svájci állampolgárság szabályozása

Svájcban, mint Magyarországon is, a »ius sanguinis« elv érvényesül, azaz a gyerekek a szülők állampolgárságát öröklik. A szabályozásban a kiindulópontot 1848., a szövetségi állam alapítása jelentette. Ezzel egybeesett a háromfokozatú svájci polgárjog létrejötte (község, kanton, szövetség). Az 1848-as szövetségi alkotmány azt, hogy egy személy a szövetségi állam polgára, a kantonális jogon keresztül határozta meg: aki egy kanton polgárjogával rendelkezett, svájci polgárnak is számított.¹⁹ „Minden kantoni polgár svájci polgár”,²⁰ áll az 1848-as szövetségi alkotmány 42. cikkében. Míg az állampolgári jogokat egységesen határozták meg, a fiatal szövetségi állam a föderális rendszerű polgárjog mellett döntött. A szövetségi alkotmány 43. cikke kimondta: egyetlen kanton sem foszthatja meg polgárát polgárjogától.²¹ Svájci állampolgárságukat a külföldön élő kettős állampolgárok sem veszíthették el. (Ez a szabályozás a második világháború idején és az azt követő időszakban előnyös volt a már több nemzedék óta Magyarországon élő svájci származású családok számára.) Azokra a svájci nőkre azonban, akik külföldi állampolgárságú férfihoz mentek feleségül, ez a szabály nem vonatkozott: az ő polgárjuk a házasságkötés következtében egészen 1952-ig automatikusan elveszett.²² (Azok a külföldi állampolgárságú nők viszont, akik svájci férfihoz mentek feleségül, a házassággal svájci állampolgárokká váltak.) A háborús körülményekre tekintettel a svájci kormány 1941. november 11-én hozott határozata 5. cikkének 5. pontja ugyanakkor vészhelyzetben lehetőséget biztosított svájci polgárjoguk helyreállítására a külföldi férfival házasságban élő nők számára is. Az egyenlőtlen szabályozást az 1952. szeptember 29-i szövetségi törvény 58. paragrafusa szüntette meg, amely lehetőséget biztosított polgárjoguk helyreállítására mindazon egykori svájci nőknek, akik állampolgárságukat házasság révén veszítették el.

¹⁹ Regula Argast: *Staatsbürgerschaft und Nation. Ausschließung und Integration in der Schweiz 1848–1933*. Göttingen, 2011.

²⁰ „Jeder Kantonsbürger ist Schweizerbürger.” Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, vom 12. Herbstmonat [September] 1848, Art. 42. [Az 1848-as Svájci Szövetségi Alkotmány 42-es cikkelye.]

²¹ „Kein Kanton darf einen Bürger des Bürgerrechtes verlustig erklären.” Argast: *Staatsbürgerschaft und Nation*, 111.

²² Uo. 111–112.